

Головкова М.М. Коробченко А.А.

РОЗВИТОК НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті обґрунтовується науково-дослідницька компетентність майбутніх фахівців педагогічної освіти як складова професійної компетентності. З'ясовано, що науково-дослідницька компетентність майбутніх фахівців педагогічної освіти набуває особливої актуальності нині, оскільки забезпечення реформування нової української школи можливе за наявності фахівців, які вибудовують свою роботу на принципах науковості, творчості й креативності. Встановлено, що науково-дослідницька компетентність полягає у здатності виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі педагогічної діяльності; в знанні основних методів наукового пошуку; вмінні узагальнювати отримані результати, обробляти та аналізувати інформації з різних джерел, оформлювати і презентувати результати наукової діяльності відповідно вимог в процесі педагогічної діяльності.

Ключові слова: науково-дослідницька діяльність, компетентнісний підхід, науково-дослідницька компетентність, майбутні фахівці педагогічної освіти.

Останнім десятиліттям зроблено низку кроків із змістовної модернізації професійної освіти, щодо підвищення її якості та інтеграції української професійної освіти до міжнародного освітнього простору. Одним із напрямів модернізації освіти є запровадження та реалізація компетентнісного підходу в навчанні. Перехід на компетентнісний підхід є відмінною якістю прийнятого Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.). Забезпечення компетентнісного підходу є ознакою інноваційної освіти. Закон розглядає «компетентність», як динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно

здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [4].

Основні положення компетентного підходу в системі підготовки педагогічних працівників визначено Н. Бібік, Н. Волковою, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко та інші. Проблеми формування науково-дослідницької компетентності велику увагу приділяли як втчизняні (Б. Андрієвський, В. Бондар, В. Галузинський, С. Гончаренко, В. Гриньова, М. Елькін, М. Євтух, Л. Коржова, В. Лозова, В. Радул, О. Рудницька), так і зарубіжні (Л. Андреєва, І. Зверев, Н. Нікандров, Д. Турсунов) вчені.

Науково-дослідницька компетентність полягає у здатності виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі педагогічної діяльності; в знанні основних методів наукового пошуку; вмінні узагальнювати отримані результати, обробляти та аналізувати інформації з різних джерел, оформлювати і презентувати результати наукової діяльності відповідно вимог в процесі педагогічної діяльності.

Залучення майбутніх педагогів до науково-дослідницької діяльності дозволяє не лише зберегти відомі в світі вітчизняні наукові школи, але й підготувати нове покоління дослідників, зорієнтованих на потреби інноваційної економіки знань. Однак, нині в інформаційному суспільстві дослідження розглядається не лише як специфічна професійна діяльність наукових працівників, але й як невід'ємна складова частина будь-якої діяльності, як стиль життя сучасної людини. Це обумовлене тим, що спеціаліст, який володіє науково-дослідницькою компетентністю, вміє самостійно аналізувати фактичну інформацію, створювати й обирати нові найбільш ефективні алгоритми, ресурси, технології.

Науково-дослідницька діяльність у закладах вищої педагогічної освіти сприяє професійному зростанню, творчій самоосвіті майбутнього кваліфікованого фахівця нової української школи [2]. Дослідницький принцип в навчанні припускає таку організацію навчального процесу, при якій майбутні педагоги знайомляться з основними методами дослідження, в

тих чи інших науках, встановлюють доступні ним елементи дослідницької методики і оволодівають умінням самостійно здобувати нові знання шляхом дослідження певних явищ. Науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти повинна мати комплексну організацію, передбачати продуману систему послідовного, цілеспрямованого залучення майбутніх фахівців до педагогічної науки.

Основними напрямками організації науково-дослідницької роботи є підвищення якості навчального процесу за рахунок спільної участі здобувачів вищої освіти і викладачів у виконанні різних наукових робіт, а саме: участь здобувачів вищої освіти у проведенні прикладних, пошукових і фундаментальних наукових дослідженнях; підтримка і розвиток наукових шкіл закладів вищої освіти в руслі наступності поколінь; розвиток у здобувачів вищої освіти здатностей до самостійних обґрунтованих наукових суджень і висновків. Завданнями науково-дослідницької діяльності є: навчання здобувачів вищої освіти методиці й засобами самостійного вирішення наукових завдань, навичкам роботи в наукових колективах; ознайомлення з методами організації творчої роботи; сприяння успішному розв'язанню актуальних проблем науки та соціального розвитку суспільства.

Науково-дослідницька діяльність надає здобувачеві вищої освіти можливість виявити творчу ініціативу, перевірити у ході виконання практичних і лабораторних робіт (на практиці) вивчений матеріал, вчить збирати, систематизувати, аналізувати й узагальнювати його, самостійно вести науково-дослідну роботу [3, с. 166]. Усі види і форми науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти спрямовані на активізацію творчих здібностей, застосування наукових методів при вирішенні практичних завдань. Її зміст і форми мають відповідати основним напрямкам науково-дослідницької діяльності закладу вищої освіти, факультету, кафедри. Залежно від рівня сформованості знань планування науково-дослідницької діяльності здійснюється у наступній послідовності. На I–II курсах здобувачів вищої освіти ознайомлюють з основами наукових досліджень у галузі, де

вони набувають навичок самостійної роботи з поглибленого вивчення фундаментальних наук, отримують конкретне уявлення про специфіку обраної спеціальності. Особлива увага приділяється виробленню вмінь працювати з науковою літературою. Формами науково-дослідницької діяльності можуть бути: підготовка здобувачами вищої освіти наукових рефератів, есе; складання бібліографічних списків за конкретними темами. На III та IV курсах здобувачі вищої освіти беруть безпосередньо участь у науковій роботі кафедр. Ці дослідження проводяться при виконанні практичних і семінарських занять, курсових робіт, проходженні виробничої практики, а також підготовки дипломної роботи бакалавра. Дієвою формою є підготовка наукових доповідей і рефератів, які заслуховуються і обговорюються на наукових гуртках, семінарах, звітних конференціях тощо. Перед початком виробничої практики здобувачам вищої освіти видаються індивідуальні завдання, які включають елементи наукового дослідження. Для здобувачів другого рівня вищої освіти вирішального значення набуває практична підготовка, яка завершується дипломним проектуванням. Отже, вкрай важливим є щорічне залучення всіх здобувачів вищої освіти до виконання дипломних робіт, тематика яких повинна бути пов'язана з науковими дослідженнями кафедр, а також виконуватися на замовлення виробництва.

До вищевказаних форм науково-дослідницької діяльності науковці відносять наступні: участь в організації і проведенні наукових олімпіад регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівнів; участь в організації і проведенні наукових семінарів і конференцій; участь в організації і проведенні виставок творчих і наукових робіт; оцінювання професійних ситуацій, які вивчаються на лекціях та семінарських заняттях; участь у роботі наукових лабораторій, центрів університету; участь у конкурсі наукових грантів на університетському, регіональному, всеукраїнському, міжнародному рівнях; збирання і аналіз інформаційних даних для дипломного проектування і наукових публікацій; запровадження творчих

наукових проектів (створення студентських наукових відділів, освітньо-наукових шкіл, центрів, рад; участь у *наукових гуртках та проблемних наукових семінарах* [1, с. 211-212]. Участь здобувачів вищої освіти у науково-дослідницькій діяльності найбільш активно розвивається завдяки тому, що на кафедрах, на факультеті, в університеті існує атмосфера творчості, використовуються різноманітні форми й методи, а студенти виявляють справжній інтерес до наукового пошуку, до дослідження актуальних наукових проблем, пов'язаних із характером і змістом їхньої майбутньої професійної діяльності.

Таким чином, науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти є важливим чинником творчої активності студентської молоді, що вимагає системності і послідовності у виконання поставлених завдань. Науково-дослідницька діяльність є ефективним засобом розвитку майбутнього фахівця, за умови коли вона координується, контролюється і спрямовується кафедрою, окремими викладачами. Правильно організована науково-дослідницька діяльність дозволяє здобувачів вищої освіти проникнути в сутність питання, що досліджується, ґрунтовно в ньому розібратися; виробляє у студентів стійкі ідейні погляди та переконання; формує в них такі цінні якості, як працелюбність, організованість, ініціативу, силу волі, дисциплінованість, охайність, активність, цілеспрямованість, творчий підхід до справи, самостійність мислення; підвищує культуру їх розумової праці, розвиває в них уміння самостійно набувати і поглиблювати знання.

Література

1. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник / В.М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи - МОН України / Упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін. – 2016. – 36 с.

3. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / За ред. А.Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 37-38.